

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Mgr. Dalibor Janiš, Ph.D.

Habilitační práce

Landfrýdy jako pramen zemského práva na stavovské Moravě

Oponent

Doc. PhDr. Petr KREUZ, Dr.

**Pracoviště oponenta,
instituce**

Archiv hlavního města Prahy

V předložené habilitační práci zpracoval Dalibor Janiš vývoj landfrýdů (zemských mírů) na Moravě v pozdním středověku a v raném novověku, přesněji řečeno od poslední čtvrtiny 14. do počátku 17. století. V této době se landfrýdy etablovaly jako významný pramen moravského zemského práva. Vývoji zemského práva na Moravě i v širší oblasti střední Evropy, a v jeho rámci i jednotlivým landfrýdům, z různých úhlů pohledu se autor práce dlouhodobě věnuje. K tématu moravského zemského práva uveřejnil nejen přinejmenším desítky vědeckých publikací, ale připravil i několik kritických edicí historických pramenů. Šlo o edice nejen cenné a důkladně zpracované, ale v mnohém i metodicky novátorské a zvyšující dosavadní standardy ediční práce při zpřístupňování právních a právněhistorických pramenů k dějinám pozdního středověku a raného novověku.

Při zpracování habilitační práce se tak mohl Janiš opřít z podstatné části o výsledky svého dosavadního bádání, které mu umožnilo se velmi důvěrně seznámit jak s pramenovou základnou, tak i s dosavadní literaturou k dějinám a vývoji landfrýdů obecně a na Moravě zvlášť.

V úvodní části Janiš charakterizoval středověké pojetí míru a vznik institutu lanfrýdu, navazujícího na institut tzv. Božího míru, ve středověké západní Evropě. Zdůrazňuje přitom význam mohučského říšského landfrýdu z roku 1235.

Za nejstarší moravský lanfrýd označuje Janiš listinu vydanou roku 1387 markrabětem Joštem. Ta ještě neměla podobu vícestranné smlouvy, nýbrž formálně šlo o nařízení zeměpána. První moravský lanfrýd, který již měl podobu vícestranné smlouvy mezi zeměpánem a příslušníky šlechty, byl uzavřen v roce 1396. Janiš velmi podrobně charakterizoval a analyzoval politické, mocenské, vojenské a bezpečnostní souvislosti, za nichž byly jednotlivé moravské zemské míry uzavírány, počínaje landfrýdem z roku 1387 a konče landfrýdem z roku 1620, který byl uzavřen s králem Fridrichem Falckým.

Kapitola věnovaná vývoji moravských landfrýdů tvoří nejrozsáhlejší část a obsahové těžiště habilitační práce. Zvláště pro husitské a pohusitské období přitom představovalo přehledné postížení dobových okolností a politických souvislostí vzniku a dojednávání moravských landfrýdů badatelsky a interpretačně velmi nesnadný úkol, s nímž se Janiš vyrovnal s úspěchem. Zajímavý je v závěru kapitoly autorův exkurz věnovaný lanfrýdům uzavíraným ve druhé dekádě 16. století mezi zeměmi Koruny české.

V další rozsáhlé kapitole Janiš podal důkladný rozbor obsahu a struktury moravských landfrýdů. Detailně podchytil jednotlivé okruhy ustanovení landfrýdů z let 1387-1484. Dále vymezil postavení landfrýdů v rámci zemského práva Markrabství moravského ve stavovském období. Z právněteoretického hlediska Janiš landfrýd výstižně charakterizuje jako tzv. normativní smlouvu, tj. právní text, jehož ustanovení měla normativní charakter a obecnou (celozemskou) platnost. Zvláštní pozornost věnoval Janiš souvislostem mezi landfrýdy a policejními předpisy, které se začaly na Moravě hojněji objevovat od počátku 16.

století. Tyto policejní předpisy se stávaly součástí moravského zemského práva a obsahově ovlivňovaly později vydávané landfrýdy. Celkově landfrýdy představovaly vedle sněmovních usnesení a zemských zřízení jeden z nejvýznamnějších normativních pramenů moravského zemského práva od 14. do počátku 17. století.

Rozsáhlý přehled pramenů v závěru práce svědčí o velkém záběru Janišova výzkumu: Autor využil především prameny uložené v Moravském zemském archivu v Brně a v Zemském archivu v Opavě, nicméně jednotlivé rukopisy, listiny a další písemnosti studoval ještě asi v půldruhé desítky dalších archivů a knihoven, a to nejen domácích, nýbrž i zahraničních. Rozsáhlá bibliografie obsahuje více než 500 titulů literatury. Práce je vybavena obsáhlými resumé v angličtině a němčině, které jistě přispějí k její recepci v zahraničí. Pečlivě zpracovaný jmenný rejstřík představuje potřebný a plně dostačující klíč ke zpřehlednění práce, jejíž text obsahuje jména řádově stovek historických osobností.

Habilitační práce D. Janíše je kvalitní vědeckou syntézou, která přináší důkladné zpracování rozsáhlého tématu v poměrně širokých souvislostech. Kromě nezbytných právněhistorických souvislostí se autor přiblížil landfrýdy i v rozsáhlém kontextu politických dějin Moravy a střední Evropy v pozdním středověku a na počátku novověku. Autor prezentuje složitou a mnohvrstevnatou tematiku, o níž pojednává, srozumitelným stylem a na vysoké jazykové úrovni. Mnohé pasáže knihy, v nichž autor popisuje dojednávání landfrýdů na pozadí vnitřních válek a jiných bouřlivých dobových událostí, jsou čtivé, leckdy dokonce nepostrádají značnou poutavost.

Použitou metodologii pokládám za adekvátní, a nemohu k ní tedy vznést žádné výhrady. Téma habilitační práce je aktuální a vysoce relevantní. Sama práce je syntézou završující jeden ze směrů autorova mnohaletého vědeckého výzkumu.

Práce jako celek představuje významný a cenný příspěvek ke studiu moravských a českých právních a politických dějin pozdního středověku a raného novověku. Za velmi podstatný pokládám v dané souvislosti i autorův stálý důraz na landfrýdy jako normativní smlouvy obsahující mj. i normy ústavního práva.

Na tomto místě nelze uvádět vše, čím Janišova práce obohatila dosavadní bádání. Jako příklad za všechny uvádím autorův cenný postřeh, že k formování a posilování hrdelní (kriminální) jurisdikce královských měst v Čechách a na Moravě v předhusitské době nemusela přispívat jen panovnická privilegia či ovládnutí úřadů královských rychtářů samosprávnými městskými obcemi, nýbrž ve značné míře zřejmě i krajší popravy (resp. výkon tzv. popravy) a do určité míry zřejmě i rané landfrýdní hnutí (zvl. s. 48-49).

Faktografická přesnost je pro Janíše samozřejmostí. V knize jsem nezaznamenal žádnou faktografickou chybu či zaznamenáníhodnou nepřesnost. Také důkladné a přesné citace pramenů a literatury jsou v práci naprostým pravidlem. Jedinou, nikoli nepřesnou, ale přece jen ne zcela úplnou citaci jsem zjistil v případě citace hesla „Landfrieden“ v „Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte“ (s. 24, pozn. 39 a s. 360). Zde se slušelo doplnit, že jde o druhé vydání, a uvést jména editorů, kteří se liší od editorů prvního vydání. Nic dalšího, co by stálo za zvláštní zmínku, jsem ve vědeckém aparátu habilitační práce nezaregistroval. I to podle mého názoru svědčí o všestranně vysokém vědeckém standardu a pečlivém zpracování hodnocené habilitační práce.

Závěr

Habilitační práce Mgr. Dalibora Janíše, Ph.D., Landfrýdy jako pramen zemského práva na stavovské Moravě **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru historie – české dějiny.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta):

1. Jak a do jaké míry, podle Vašeho názoru, přispělo rané landfrýdní hnutí k formování a posilování hrdelní (kriminální) jurisdikce královských měst v Čechách a na Moravě v předhusitské době?
2. Měly moravské landfrýdy pohusitské doby vliv na rozvoj sítě hrdelních soudů na Moravě, tak jak se ustálila během 16. století a existovala do roku 1729?
3. Do jaké míry lze (či nelze), podle Vašeho názoru, právní institut *Fehde* (tedy soukromé války) ve středověké Římskoněmecké říši považovat za analogii institutu odpovědi, tak jak se objevuje v moravském, slezském a českém prostředí v pozdním středověku a na počátku novověku?
4. Zjistil jste během svého výzkumu nějaké bližší podrobnosti o okolnostech vydání rozhodnutí vyneseného Ferdinandem I. u českého komorního soudu roku 1534 ve věci postupu vůči opovědníkovi Zikmundu Kaufungovi z Chlumu? Případ byl iniciován obviněním skupiny moravských stavů vedené olomouckým biskupem Stanislavem I. Thurzem a moravským zemským hejtmanem Janem Kunou z Kunštátu proti skupině stavů vedené bývalým hejtmanem Janem IV. z Pernštejna a nejvyšším maršálkem Janem z Lipé na Krumlově. Ferdinand I. v rozhodnutí konstatoval, že Jan z Pernštejna a jeho stoupenci konali bez příkazu zemského hejtmana a navzdory předchozímu napomenutí panovníka.

[místo vypracování posudku]

Dne 15. 4. 2024 .....

.....
podpis